

השפעת תהליך ההתנעה על התכן לחוזק של דיסקת
טורבינה

מ. הראל

א. לוי

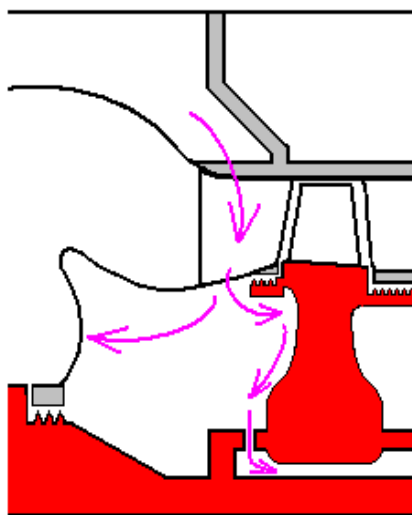
מנועי בית שמש

השפעת תהליך ההתנעה על התכן לחוזק של דיסקת טורבינה

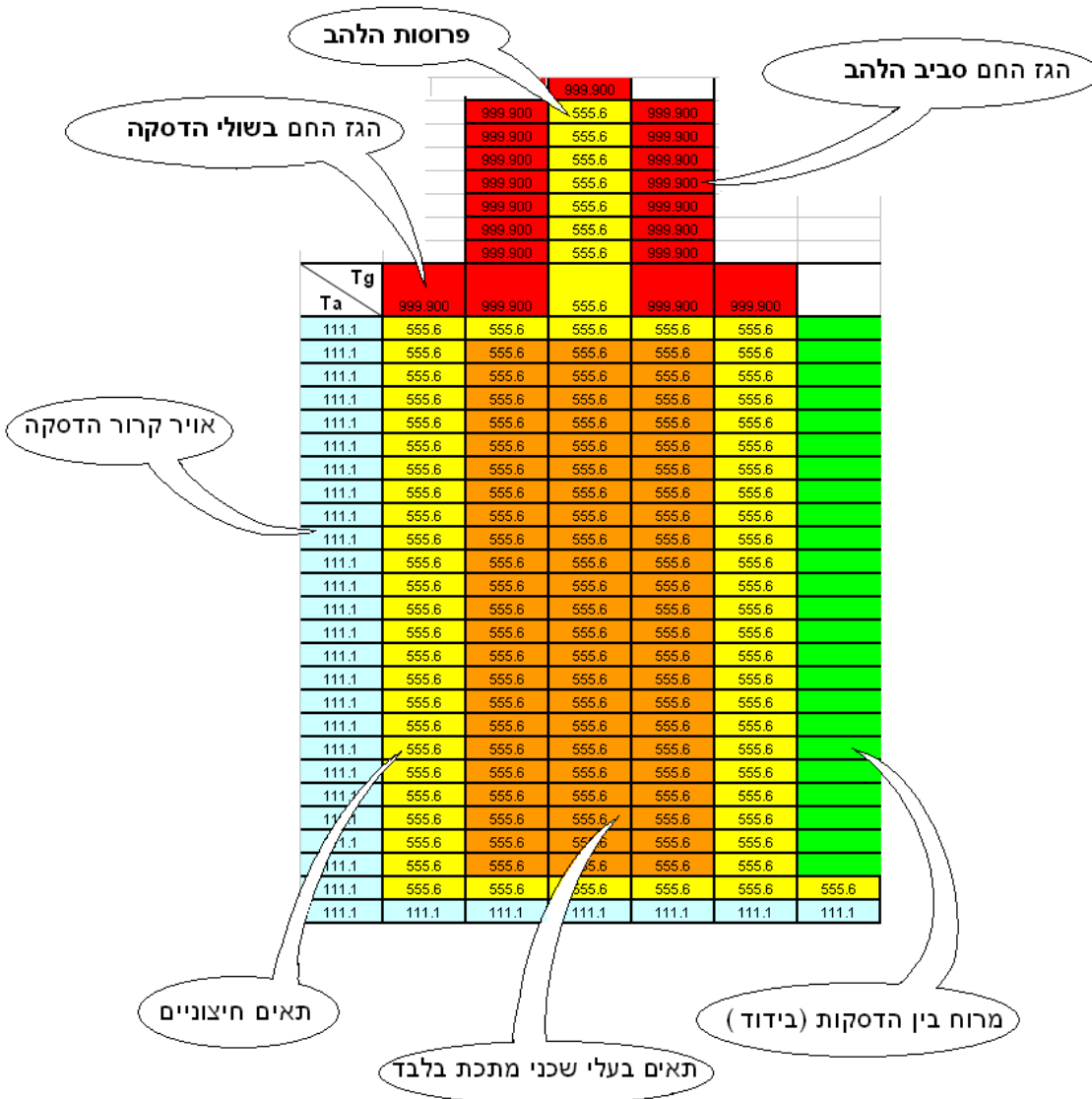
- דיסקת הטורבינה במנוע סילון פועלת בטמפרטורה גבוהה תחת מאמצים צנטריפוגליים ותרמיים .
- מבחינה תרמית היא שואבת חום מהלהבים הנתונים בטמפרטורה גבוהה יותר ומפנה אותו לאויר קרור המוזרם כנגדה.
- המצב הקשה ביותר בתפקוד דיסקת הטורבינה הוא התנעה המלווה בהחשה מידית למכסימום סל"ד .
- במצב זה גרדיאנט הטמפרטורה בדיסקה בין החלק החיצוני החם לחלק הפנימי הקר מכסימלי והמאמצים התרמיים מצטרפים למאמצים הצנטריפוגליים לערכים מסוכנים .
- להלן נציג שיטת חישוב פשוטה להערכת הסיכונים לדיסקת הטורבינה במצב התנעה .

תרשים זרימת הקרור סביב דיסקת טורבינה

במקרה הנבדק אנו בוחנים דיסקת דרגה ראשונה בטורבינה
דו דרגתית ומניחים שהצד הקרוב לדיסקה השכנה מבודד .

גליון EXCEL לחישוב מעבר החום והטמפרטורות

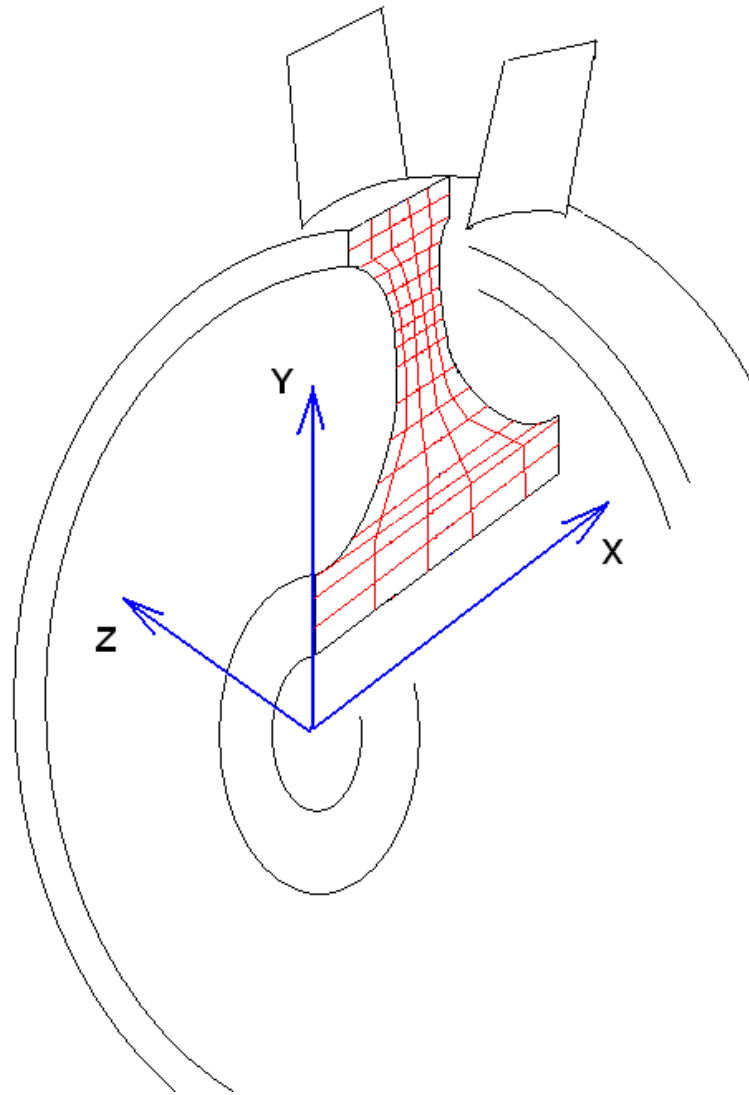

ה-להב מיוצג כאלמנט חד מימדי .

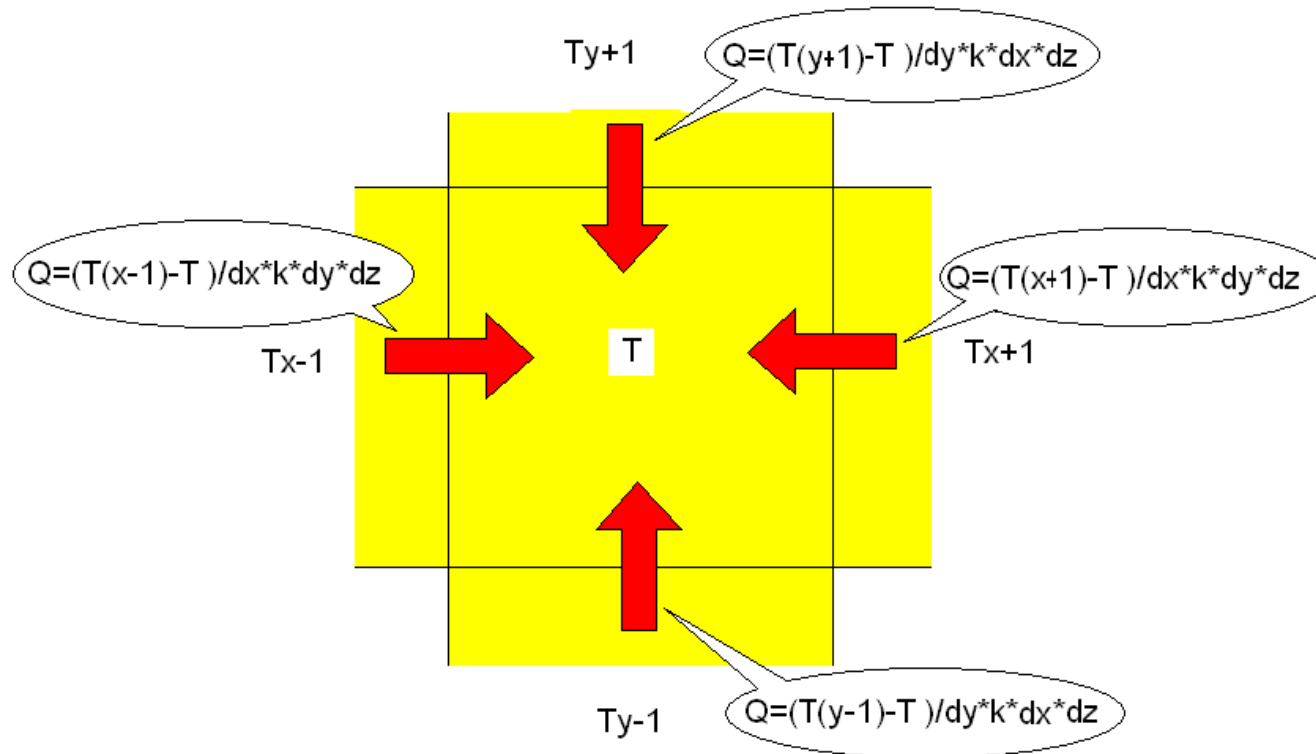
ה-דיסקה מיוצגת כ 4 שכבות לחישוב בהפרשים סופיים .

אפשר גם להניח דיסקה חד מימדית שרוחב פרוסותיה תלוי ברדיוס .

הגדרת כיווני הצירים ושכבות הדיסקה

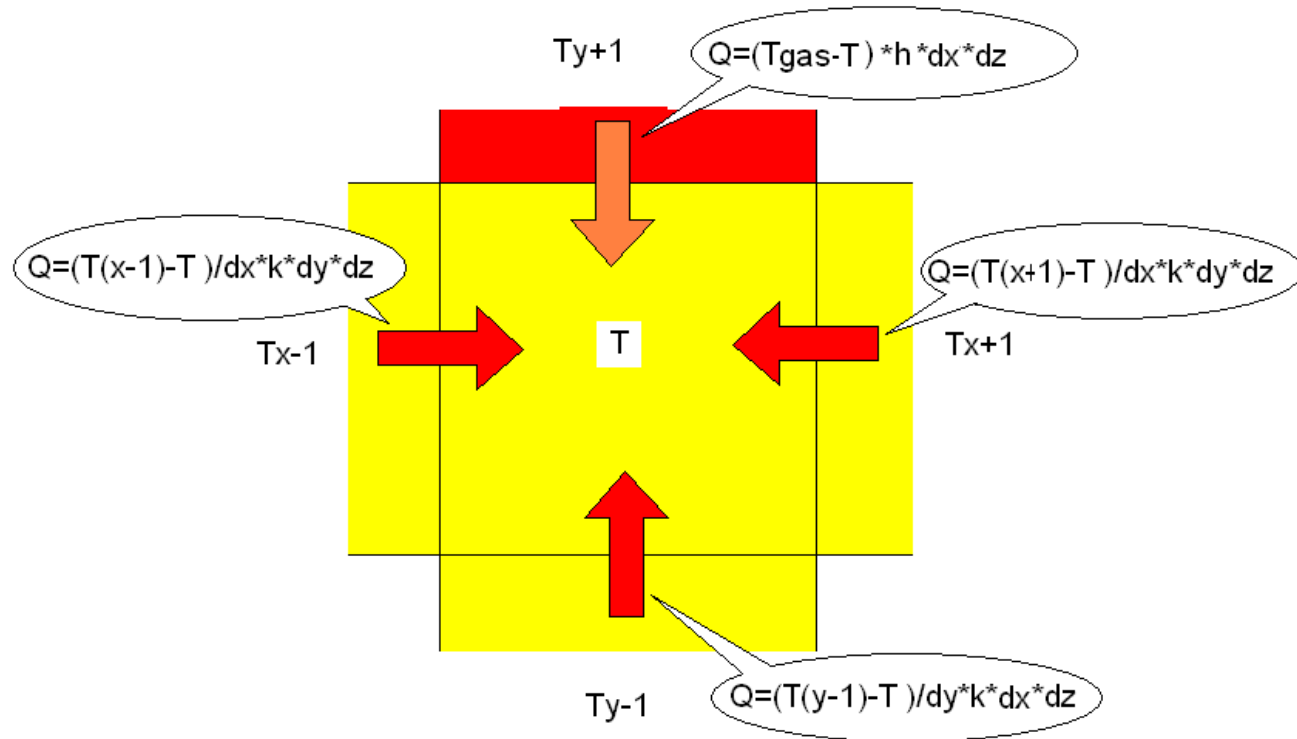

מאזן החום ועלית הטמפרטורה בתא באמצע המתכת בדיסקה (בחישוב טרנזיאנטי)

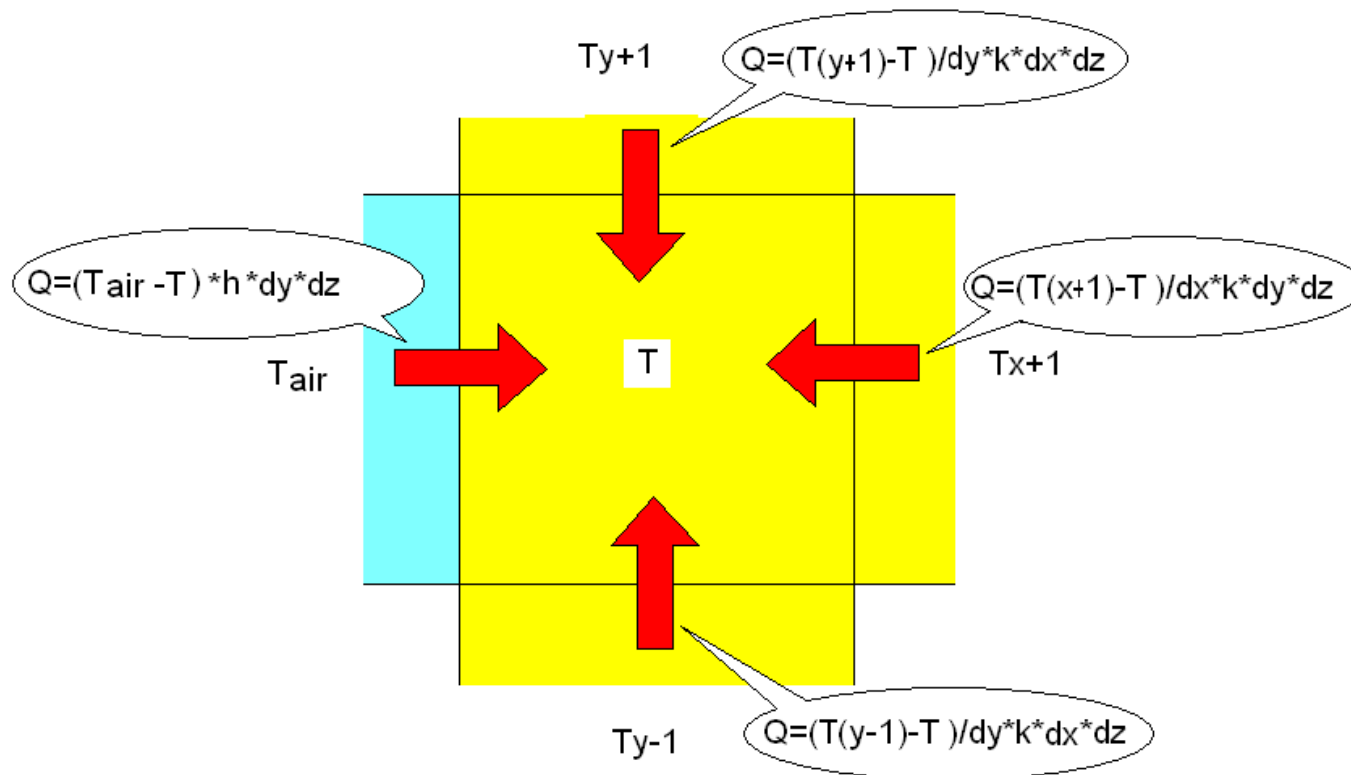
$$dT = \frac{\sum Q * dt}{c * \rho * dx * dy * dz} = \frac{k * dt}{c * \rho} \left[\frac{T(x-1) + T(x+1) - 2T}{dx^2} + \frac{T(y-1) + T(y+1) - 2T}{dy^2} \right]$$

מאזן החום ועלית הטמפרטורה בתא צמוד לזרימת הגז החם (חישוב טרנזיאנטי)

$$dT = \frac{\sum Q \cdot dt}{C^* \rho^* dx \cdot dy \cdot dz} = \frac{(T_{gas}-T) \cdot h \cdot dt}{C^* \rho^* dy} + \frac{k \cdot dt}{C^* \rho} \left[\frac{T(x-1)+T(x+1)-2T}{dx^2} + \frac{T(y+1)-T}{dy^2} \right]$$

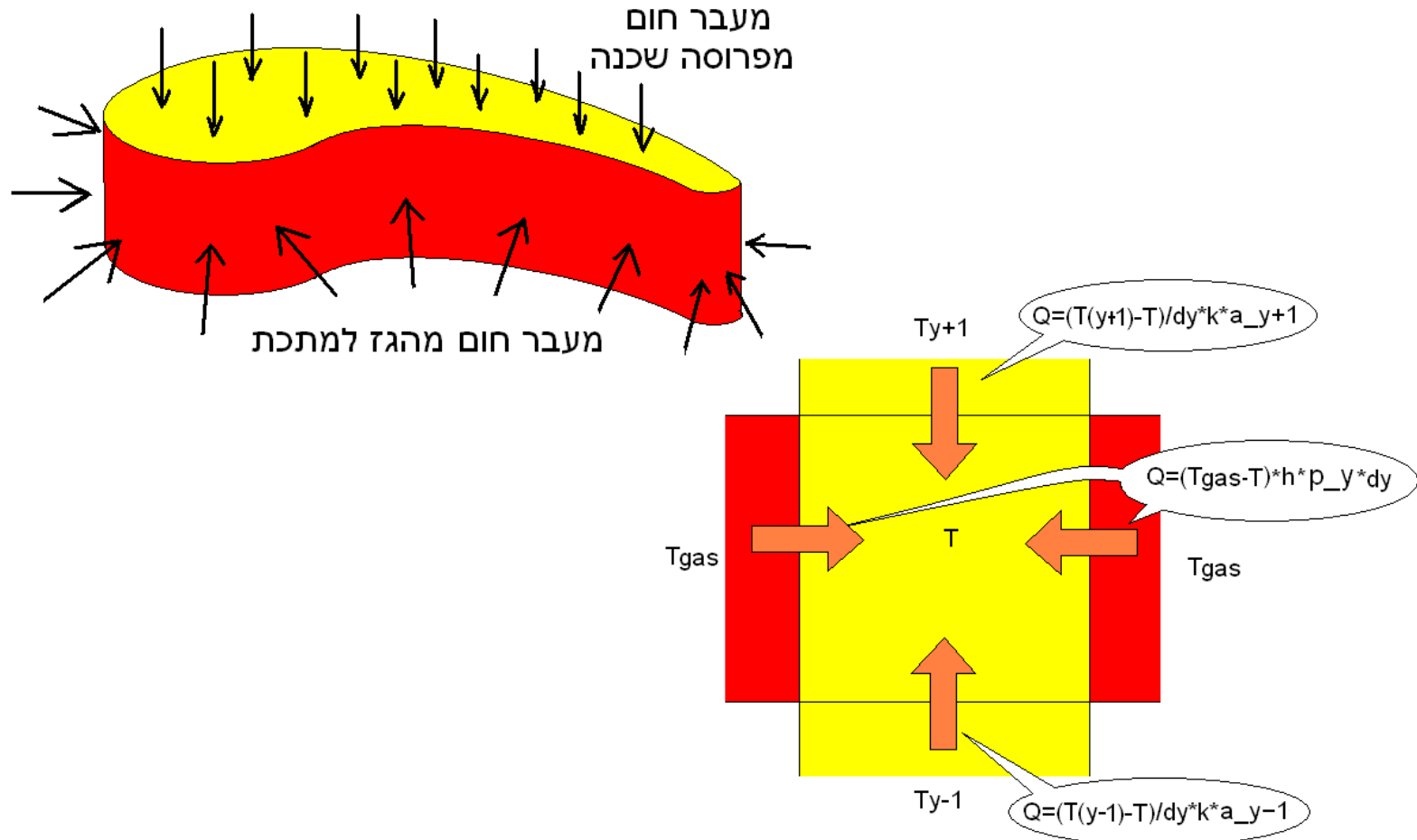
מאזן החום ועלית הטמפרטורה בתא צמוד לזרימת אויר הקרור (חישוב טרנזיאנטי)

$$dT = \frac{\sum Q * dt}{c * \rho * dx * dy * dz} = \frac{(T_{air} - T) * h * dt}{c * \rho * dx} + \frac{k * dt}{c * \rho} \left[\frac{T(x+1) - T}{dx^2} + \frac{T(y-1) + T(y+1) - 2T}{dy^2} \right]$$

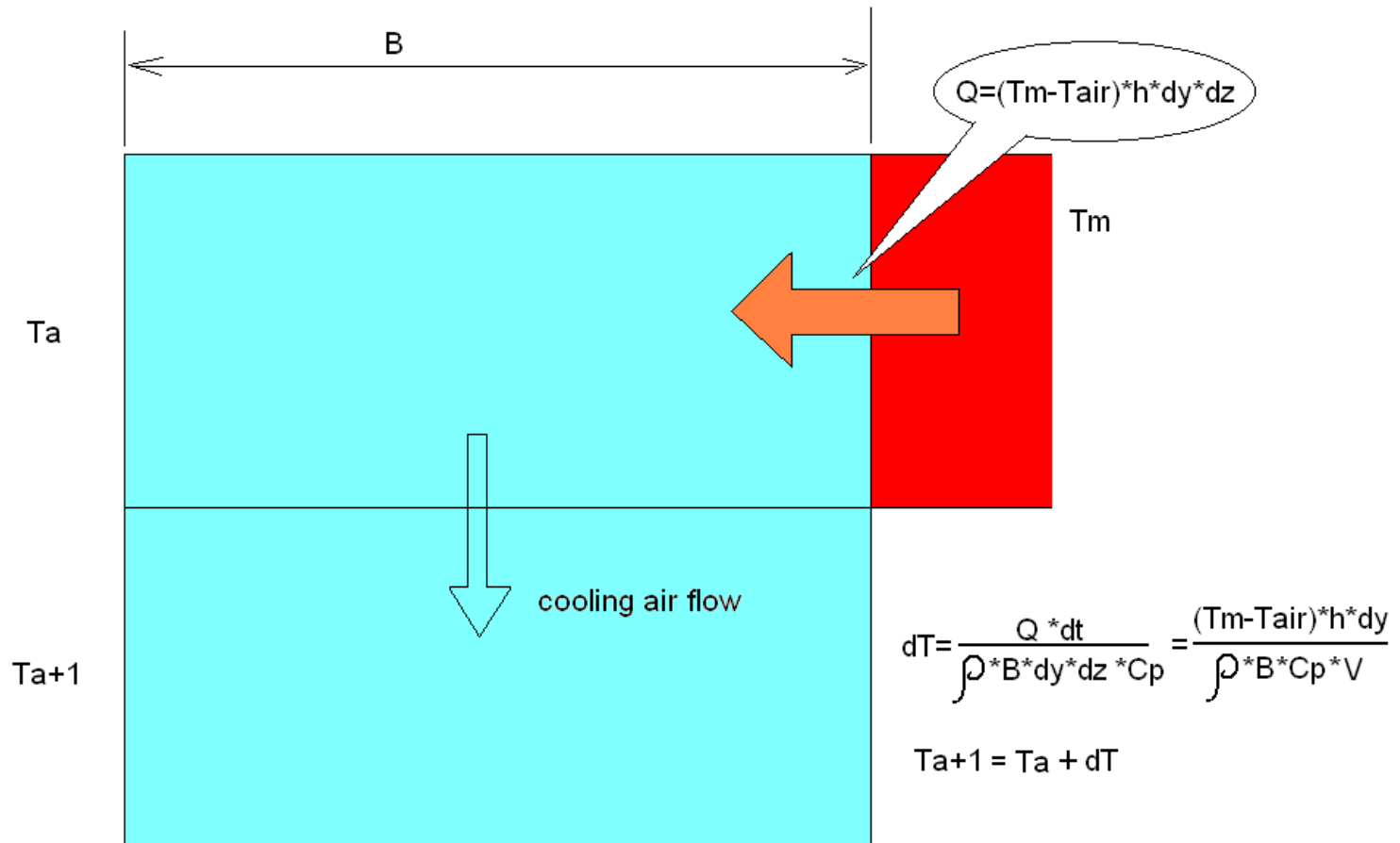

מאזן החום ועלית הטמפרטורה בפרוסת להב (חישוב טרנזיאנטי)

$$dT = \frac{\sum Q * dt}{c * \rho * a_y * dy} = \frac{(T_{gas} - T) * h * p_y * dt}{c * \rho * a_y} + \frac{k * dt}{c * \rho * dy^2 * a_y} * [(T(y+1) - T) * a_{y+1} + (T(y-1) - T) * a_{y-1}]$$

התחממות אויר הקרור

נוסחה לחישוב מקדם מעבר חום בהסעה מהדסקה לאויר (מתוך מדריך מעבר חום של ג'נרל אלקטריק פרק 511.5 אוקטובר 1970)

$$h = C_1 \frac{k}{r} \left(\frac{\rho \omega r^2}{\mu} \right)^m \left(\frac{C_p \mu}{0.70k} \right)^a$$

$$C_1 = 0.35$$

$$m = 0.50$$

$$a = 0.44$$

m	- רדיוס מקומי
$\frac{kg}{m^3}$	- ρ צפיפות האויר
$\frac{kg}{s * m}$	- μ צמיגות האויר
$\frac{J}{kg * K}$	- C_p קיבול חום האויר
$\frac{W}{m * K}$	- k מוליכות חום האויר
	- Re מספר ריינולדס (אל מימדי)
$\frac{W}{m^2 * K}$	- h מקדם מעבר חום בהסעה

מקדם מעבר החום סביב הלהב (שיטת AINLEY מקוצרת)

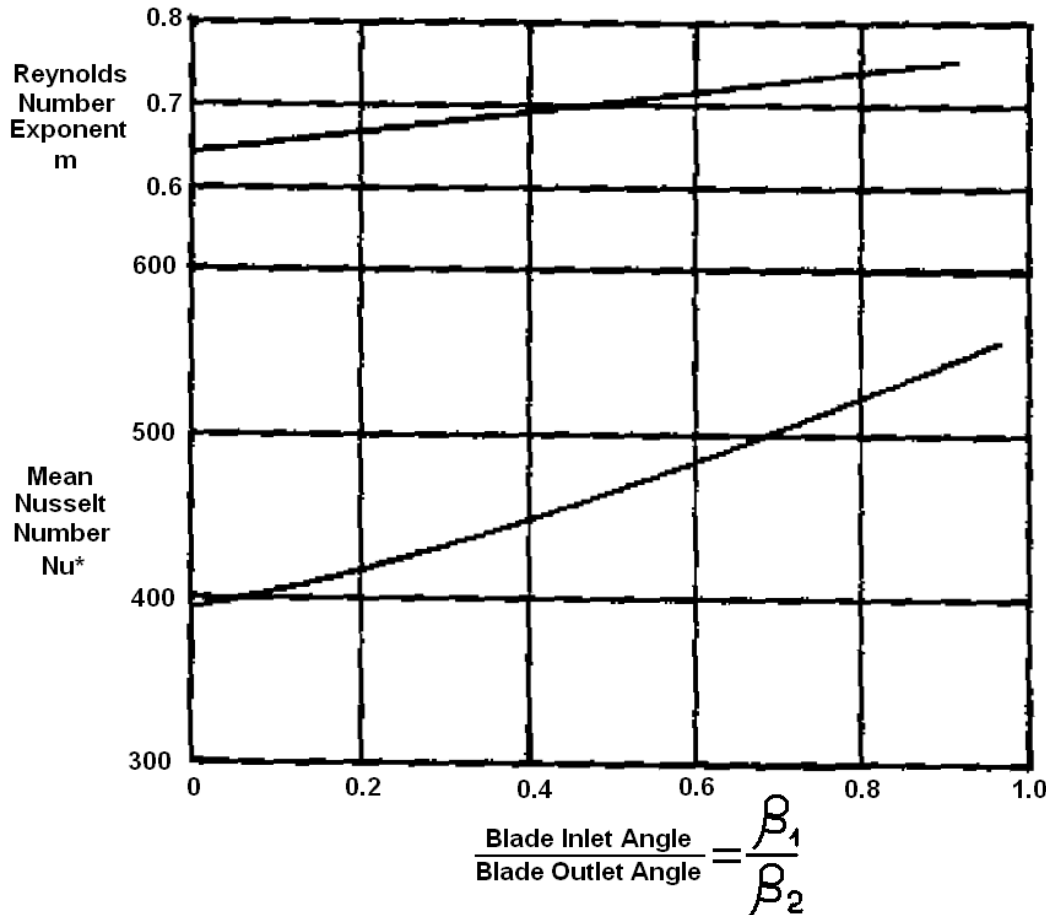
מקדם מעבר החום בין הלהב לגז סביבו , משתנה סביבו אבל קים קרוב ממוצע נכון לחתך נתון התלוי במספר רינולדס מחושב לפי טמפרטורת ההחזר האדיאבטית

$$T_{ADR} = T_{TREL} - 0.5(T_{TREL} - T_{ST})$$

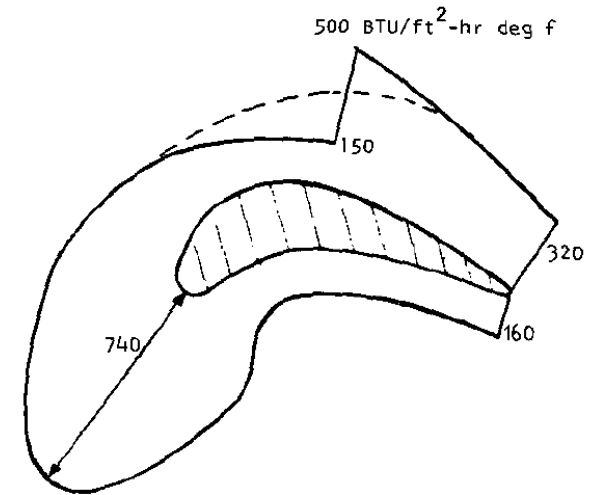
$$NU_{MEAN} = NU^* [Re/200000]^m$$

$$h_{mean} = (NU_{MEAN} \times k_{mean}) / C$$

שיטה מתאימה לחישוב חד מימדי

Ainley Correlation for Turbine Blade Average Heat Transfer

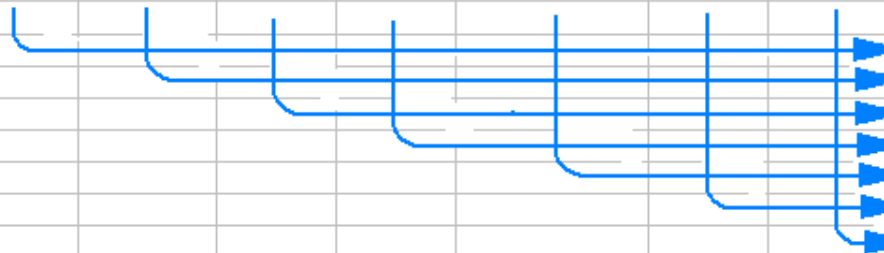
Heat Transfer Coefficients Around a Turbine Blade

הגדרת הבעיה התרמית

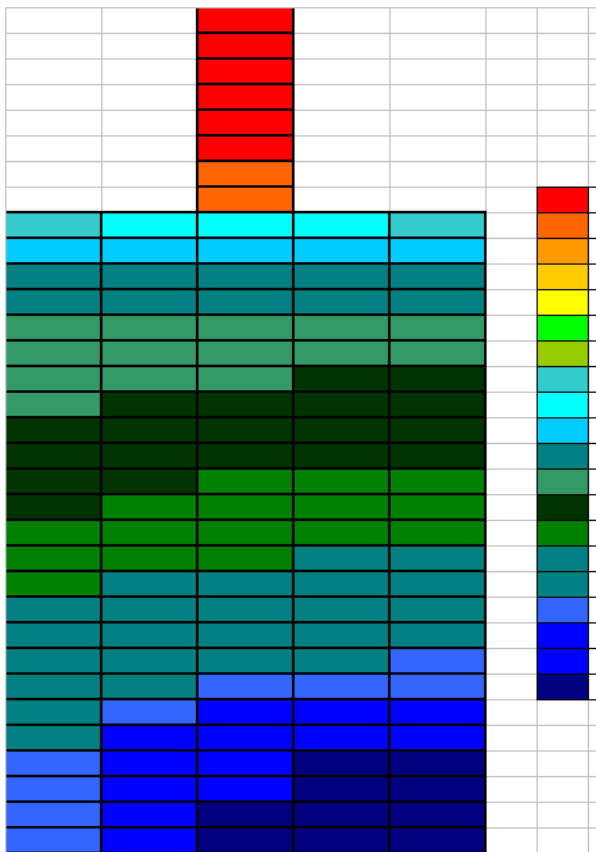
- תנאי ההתחלה של הבעיה ב $t=0$:
- האויר האופף את הטורבינה , דיסקה ולהבים בטמפרטורת החדר .
- טמפרטורת המתכת של הלהב\דיסקה בטמפרטורת החדר .
- מפעילים פונקצית מדרגה כך שטמפרטורת אויר הקרור סביב הדיסקה וטמפרטורת הגזים בין הלהבים הן אלה המתקבלות במכסימום מנוע .
- אם רוצים מודל קרוב יותר למציאות טמפרטורות אויר הקרור והגזים יעלו בקו ישר (או יותר ריאלי) לפי קצב ההחשה עד לערכן המיוצב .
- מפעילים את משוואות מעבר החום על תנאי ההתחלה למציאת פילוג הטמפרטורה לאורך זמן עד לקבלת מצב מתמיד .

חישוב תכונות האויר לאורך מסלול הקרוז

R	ro	mu	Cp	k	Re	h	V	Tg		3.00E+02	3.00E+02	2.00E+02	3.00E+02	3.00E+02	
								Ta							
1.11E-01	1.10E+00	1.00E-02	1.00E+03	7.00E-02	7.78E+05	5.00E+03	2.00E-01	1.00E+02		2.00E+02	2.00E+02	2.00E+02	2.00E+02	2.00E+02	
1.11E-01	1.10E+00	9.00E-03	9.00E+02	6.30E-02	7.00E+05	4.50E+03	1.80E-01	9.00E+01		1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.10E+00	8.10E-03	8.10E+02	5.67E-02	6.30E+05	4.05E+03	1.62E-01	8.10E+01		1.62E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.10E+00	7.29E-03	7.29E+02	5.10E-02	5.67E+05	3.65E+03	1.46E-01	7.29E+01		1.46E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.10E+00	6.56E-03	6.56E+02	4.59E-02	5.10E+05	3.28E+03	1.31E-01	6.56E+01		1.31E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.11E+00	5.90E-03	5.90E+02	4.13E-02	4.59E+05	2.95E+03	1.18E-01	5.90E+01		1.18E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.11E+00	5.31E-03	5.31E+02	3.72E-02	4.13E+05	2.66E+03	1.06E-01	5.31E+01		1.06E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.11E+00	4.78E-03	4.78E+02	3.35E-02	3.72E+05	2.39E+03	9.57E-02	4.78E+01		9.57E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.11E+00	4.30E-03	4.30E+02	3.01E-02	3.35E+05	2.15E+03	8.61E-02	4.30E+01		8.61E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.11E+00	3.87E-03	3.87E+02	2.71E-02	3.01E+05	1.94E+03	7.75E-02	3.87E+01		7.75E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.11E+00	3.49E-03	3.49E+02	2.44E-02	2.71E+05	1.74E+03	6.97E-02	3.49E+01		6.97E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.11E+00	3.14E-03	3.14E+02	2.20E-02	2.44E+05	1.57E+03	6.28E-02	3.14E+01		6.28E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.11E+00	2.82E-03	2.82E+02	1.98E-02	2.20E+05	1.41E+03	5.65E-02	2.82E+01		5.65E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.11E+00	2.54E-03	2.54E+02	1.78E-02	1.98E+05	1.27E+03	5.08E-02	2.54E+01		5.08E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.11E+00	2.29E-03	2.29E+02	1.60E-02	1.78E+05	1.14E+03	4.58E-02	2.29E+01		4.58E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.12E+00	2.06E-03	2.06E+02	1.44E-02	1.60E+05	1.03E+03	4.12E-02	2.06E+01		4.12E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.12E+00	1.85E-03	1.85E+02	1.30E-02	1.44E+05	9.27E+02	3.71E-02	1.85E+01		3.71E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.12E+00	1.67E-03	1.67E+02	1.17E-02	1.30E+05	8.34E+02	3.34E-02	1.67E+01		3.34E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.12E+00	1.50E-03	1.50E+02	1.05E-02	1.17E+05	7.50E+02	3.00E-02	1.50E+01		3.00E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.12E+00	1.35E-03	1.35E+02	9.46E-03	1.05E+05	6.75E+02	2.70E-02	1.35E+01		2.70E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.12E+00	1.22E-03	1.22E+02	8.51E-03	9.46E+04	6.08E+02	2.43E-02	1.22E+01		2.43E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.12E+00	1.09E-03	1.09E+02	7.66E-03	8.51E+04	5.47E+02	2.19E-02	1.09E+01		2.19E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.12E+00	9.85E-04	9.85E+01	6.89E-03	7.66E+04	4.92E+02	1.97E-02	9.85E+00		1.97E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.12E+00	8.86E-04	8.86E+01	6.20E-03	6.89E+04	4.43E+02	1.77E-02	8.86E+00		1.77E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	
1.11E-01	1.12E+00	7.98E-04	7.98E+01	5.58E-03	6.20E+04	3.99E+02	1.60E-02	7.98E+00		1.60E+01	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02	1.80E+02
								7.18E+00		8.68E+02	8.68E+02	8.68E+02	8.68E+02	8.68E+02	8.68E+02
								ro		1.12E+00	1.01E+00	9.10E-01	8.19E-01	7.37E-01	6.64E-01
								mu		7.98E-04	7.18E-04	6.46E-04	5.81E-04	5.23E-04	4.71E-04
								Cp		7.98E+01	7.18E+01	6.46E+01	5.81E+01	5.23E+01	4.71E+01
								k		6.14E-02	5.53E-02	4.97E-02	4.48E-02	4.03E-02	3.63E-02
								Re		6.20E+04	5.58E+04	5.03E+04	4.52E+04	4.07E+04	3.66E+04
								h		3.99E+02	3.59E+02	3.23E+02	2.91E+02	2.62E+02	2.36E+02
								V		1.60E-02	1.44E-02	1.29E-02	1.16E-02	1.05E-02	9.42E-03

פילוג טמפרטורה בדיסקה זמן קצר מההתנעה

			999.900			
		999.900	555.6	999.900		
		999.900	555.6	999.900		
		999.900	555.6	999.900		
		999.900	555.6	999.900		
		999.900	555.6	999.900		
		999.900	555.6	999.900		
		999.900	555.6	999.900		
Tg						
Ta	999.900	999.900	555.6	999.900	999.900	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	
111.1	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6	555.6
111.1	111.1	111.1	111.1	111.1	111.1	111.1

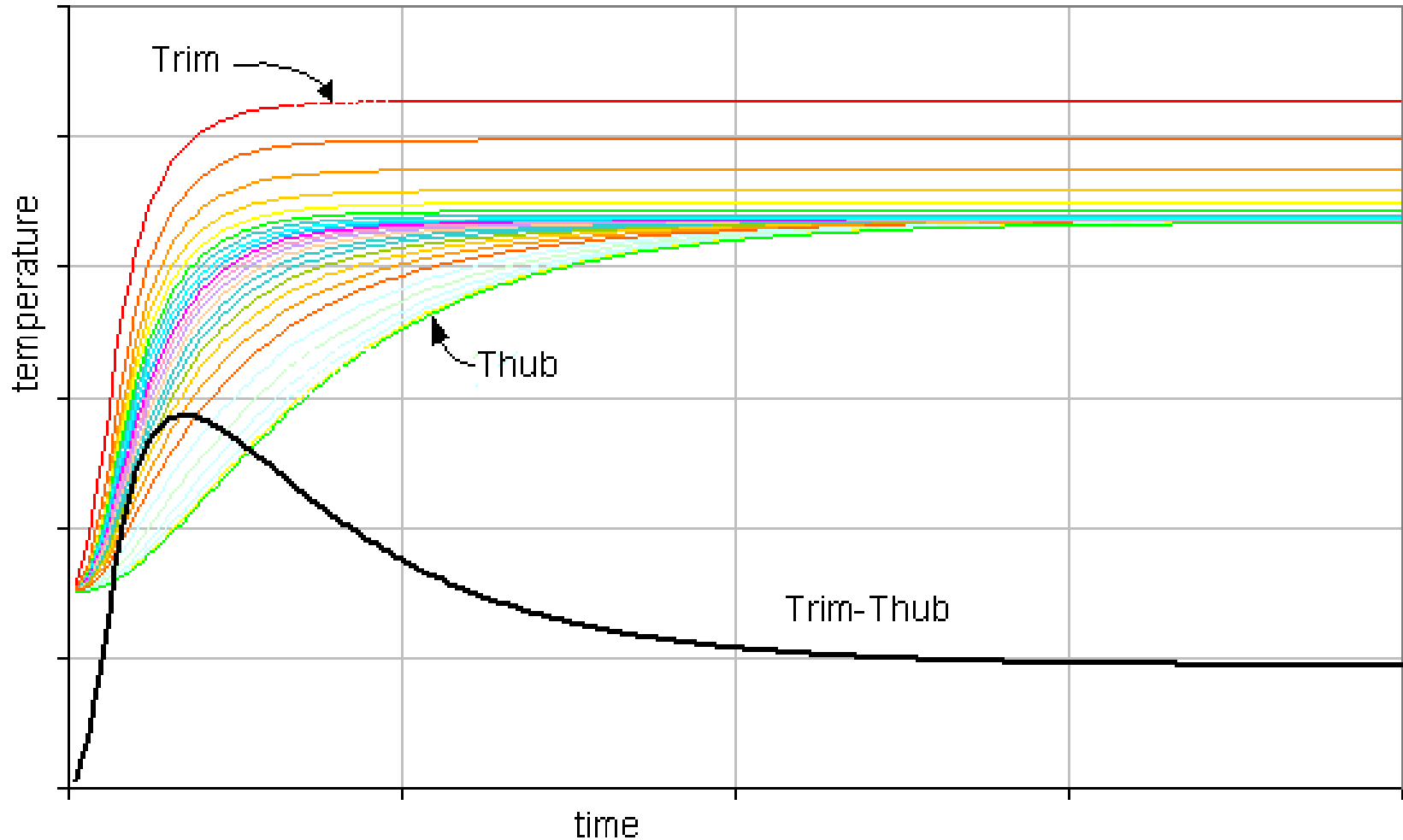

תוצאות החישוב

- התפתחות פילוג הטמפרטורה לאורך הדסקה בזמן (הקו השחור הוא ההפרש בין הקצוות).

TIME VARIATION OF TEMPERATURE GRADIENT

ניתוח התוצאות

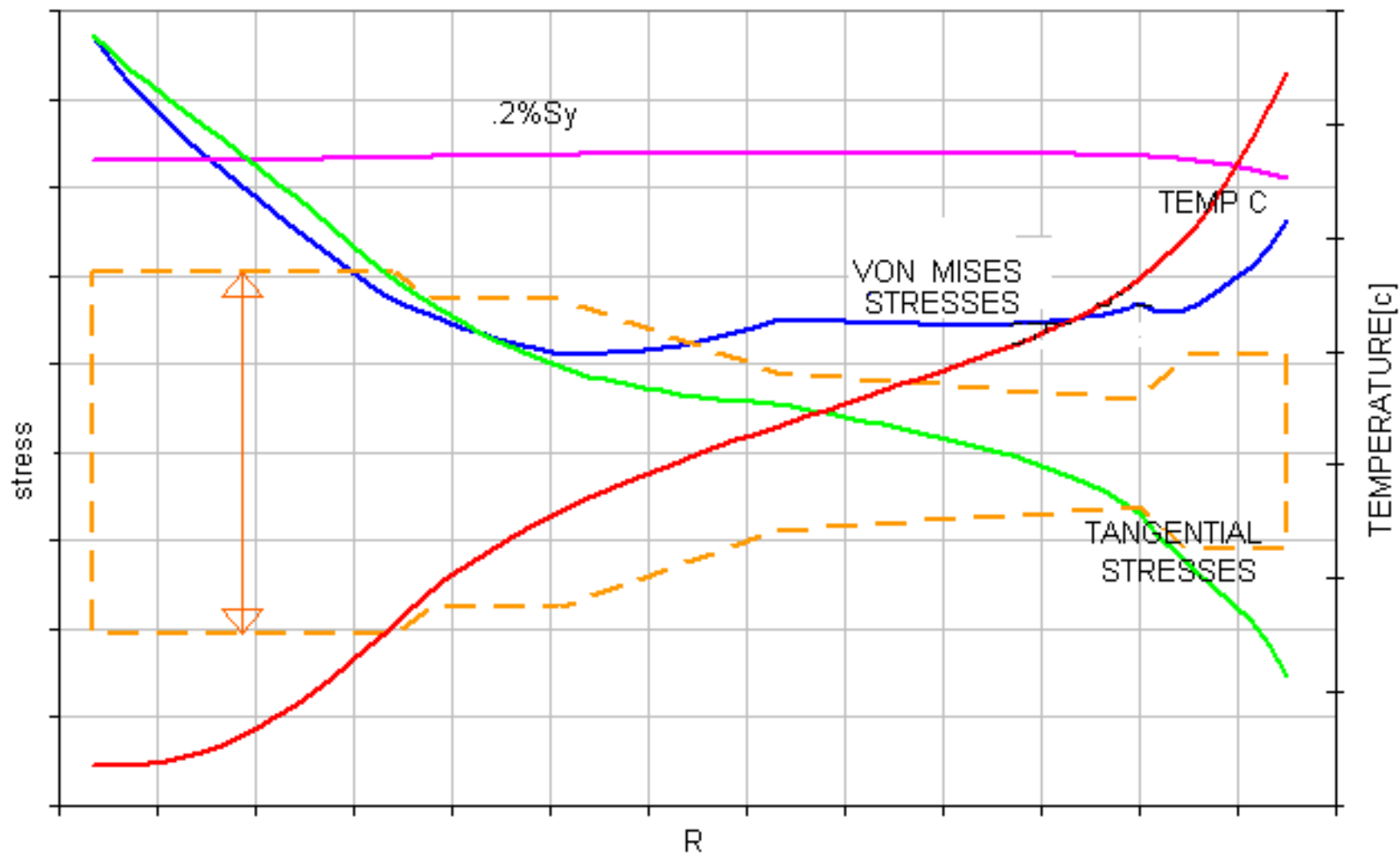
- מעיון בגרף התוצאות אנו למדים שבזמן t_{cr} (בזמן זה המנוע כבר הגיע למכסימום סל"ד מזמן) הגרדיאנט מכסימלי . כאן אנו בסביבת המצב המסוכן .
- משתמשים בתכנית חד-ממדית* לחישוב מאמצים כאשר נתונים שני אילוצים :
  - סל"ד מכסימלי .
  - פילוג טמפרטורה בכמה נקודות בזמן סביב זמן t_{cr} .
- משרטטים גרף של מאמץ פון-מיזס לאורך הרדיוס כנגד מאמץ הכניעה של החמר (או מאמץ מותר אחר) .
- במקרה של חריגה מהמאמץ המותר מנסים גאומטריה אחרת .

*למשל לפי :

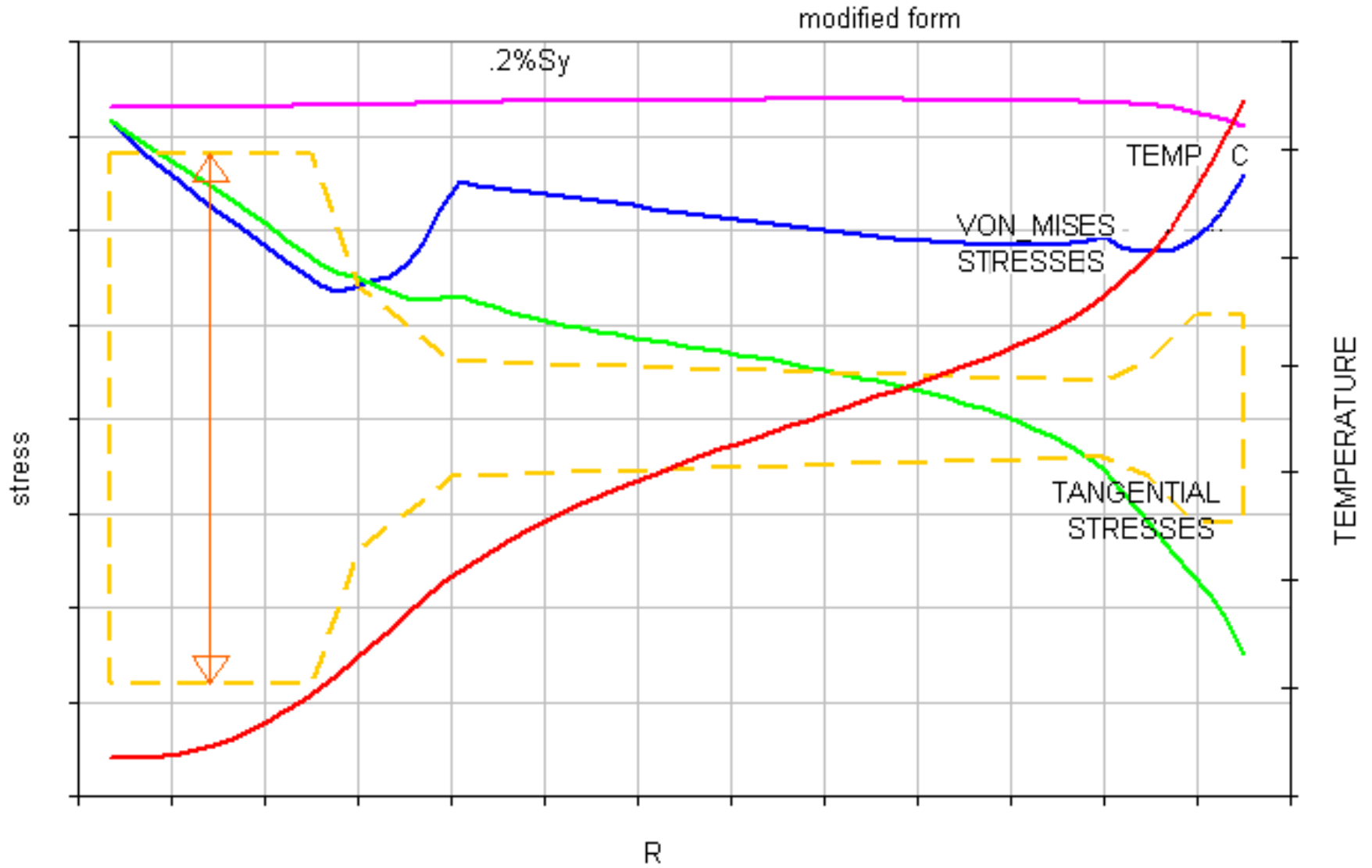
NACA TN 1279 S.S.MANSON – DETERMINATION OF ELASTIC STRESSES IN GAS TURBINE DISKS , 1947.

מאמצים בדסקה: גרסה ראשונה של גיאומטרית הדסקה, המאמץ השקול עובר את גבול הכניעה

original form

מאמצים לאחר שיפור גיאומטרית הדסקה. בשולי הדסקה המאמץ השקול קרוב לגבול הכניעה

סיכום

- הוצגה שיטה למציאת פילוג הטמפרטורה המסוכן ביותר בדיסקת טורבינה המבוססת על שימוש בחישובי EXCEL .
- פילוג זה מאפשר חישוב מאמצים חד-ממדי של דיסקת הטורבינה בשיטה חד ממדית (ראה NACA TN 871 למשל) להגדרה ראשונית של פרופיל הדיסקה ולבחירת החמר .
- כמובן שידרש אחר כך חישוב CFD לטמפרטורות ומאמצים באלמנטים סופיים לפני אישור סופי של הגאומטריה והחמר של הדיסקה .